

**פתרון הבחינה בהיסטוריה א'
מוגש על-ידי שמואל הירש ונעמי בלנק
מורים ברשת "יואל גבע"**

פרק ראשון – יחידת מבוא: 1870 – 1920

שאלה מספר 1

שינוי בתחום המדע – התפתחות הרפואה.

מדע הרפואה איפשר חשיפתם של חיידקים מסוכנים, והמציא חיסונים ותרופות לחיסולם. לואי פסטר הצרפתי היה חלוץ תורת החיסונים. כך נעצרה התפשטותן של מחלות מדבקות ומסוכנות כמו: דבר, מלריה ואבעבועות שחורות, שגרמו לתמותה רחבה.

השפעת השינוי – גידול עצום באוכלוסייה התאפשר בעקבות התפתחות הרפואה. אוכלוסיית העולם בכלל ואוכלוסיית אירופה בפרט גדלה באופן משמעותי: ב – 1870 היו באירופה 300 מיליון איש וב – 1914 כ – 500 מיליון איש. גידול זה התאפשר במידה רבה הודות להתפתחות הרפואה ופיתוח שירותי בריאות. שירותי רפואה ושירותים סניטאריים, שהתפתחו בערים הגדולות, תרמו לצמצום מקרי המוות, שמקורם בכלוך וזוהמה.

שינויים נוספים: חלו שיפורים משמעותיים באיכות המזון והתוצרת החקלאית ובהגעה ממקום למקום באמצעי תחבורה מודרניים. הגידול באוכלוסייה הביא לתחילתה של הגירה המונית: מהכפר אל העיר, ממדינה למדינה באירופה והגירה בין יבשתית מיבשת ליבשת. 70 מיליון איש היגרו מאירופה לאזורים שונים בעולם ובעיקר לאמריקה ולאוסטרליה. ארה"ב משכה את מרבית גלי ההגירה ונחשבה ל"ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות" בשל אופייה הליברלי וההזדמנויות הכלכליות שהציעה.

שינוי בתחום הטכנולוגיה – המצאות כמו: הטלגרף – 1844 (הומצא ע"י סמואל מורס ואפשר להעביר הודעות למרחקים בשפת סימנים וסמלים במהירות יחסית גבוהה), הטלפון – 1876 (הומצא ע"י אלכסנדר גרהאם בל בארה"ב ואיפשר קיומן של שיחות, תחילה לטווחים קצרים ואח"כ לטווחים ארוכים, חוצי יבשת). פיתוח האנרגיה החשמלית ונורת החשמל – 1882 (הומצאה ע"י תומס אדיסון. הנורה החליפה את תאורת הגז) המצאה זו שינתה את חיינו של האדם: קצב החיים ומהלכם לא נקבע עוד ע"י השמש אלא ע"י האדם המפעיל אנרגיה חשמלית ויכול להאריך את היום לצורך בילוי בשעות הפנאי ולצורך שעות עבודה נוספות. המושג "חיי לילה" קיבל משמעות מיוחדת ויחד עמו התפתחה גם תרבות הפנאי. על בסיס זה נבנה הראינוע הראשון שנקרא אח"כ קולנוע והיה לסוג חדש של בידור.

שאלה מספר 2

שינויים דמוגרפיים - קצב גידול האוכלוסייה בעולם בכלל ובקרב היהודים בפרט היה חסר תקדים - בעוד אוכלוסיית אירופה הכפילה את מספרה במהלך המאה ה – 19, היהודים חימשו את מספרם! קצב הצמיחה המהיר היה בעיקר בסוף המאה ה – 19 ותחילת המאה ה – 20, בהן גדל מספר היהודים מ-7.5 מיליון ל-13 מיליון יהודים. הגידול הדמוגרפי כתוצאה מריבוי טבעי בלט בעיקר במזרח אירופה.

1 - 800 - 20 - 40 - 60
WWW.GEVA.CO.IL

בנוסף לגידול המספרי עברה האוכלוסייה היהודית, בעיקר במערב אירופה, **תהליך של עיור - מעבר מהכפר אל העיר**. מספר היהודים שהתגוררו בערים הגדולות היה רב באופן יחסי לחלקם באוכלוסייה. **במערב, התקיימו תנאים של צמיחה כלכלית ושוויון חברתי**, שאפשרו ליהודים להשתלב בחברה הסובבת אותם ולטפס מעלה בסולם הכלכלי-חברתי. לעומת זאת, **במזרח אירופה, התערער הבסיס הקיומי של היהודים**, הן בשל מצב כלכלי קשה והן בשל מדיניותו האנטישמית של השלטון. בקרב יהודי מזרח אירופה הסתמנה מגמה ברורה של **הגירה מערבה** – לארה"ב.

שאלה מספר 3

בני העלייה הראשונה רכשו קרקעות בא"י והקימו מושבות חקלאיות ראשונות. צורת ההתיישבות המקובלת בתקופת העלייה הראשונה הייתה **'מושבה'** (קולוניה) המתרכזת בעבודה חקלאית. לכל איכר היה משק פרטי בבעלותו, את האדמה עיבד באמצעות פועלים שכירים. במושבה פעלו מוסדות ציבור משותפים כמו: בית כנסת ובית ספר.

פתח-תקווה הייתה דגם להתיישבות מסוג זה ואכן, בשל ייחודה וראשוניותה, זכתה לכינוי 'אם המושבות' (למרות שהייתה המושבה החמישית שהוקמה). ייחודה היה:

- א. בחלקות הקרקע הגדולות לעיבוד חקלאי;
  - ב. בדרך ארגון המושבה ע"י בעלי אדמות אמידים, שהעסיקו עובדים שכירים;
  - ג. פ"ת שילבה בין בני 'הישוב הישן' לבני 'הישוב החדש';
  - ד. חלק מהמתיישבים היו בעל הכשרה חקלאית.
- המושבה הראשונה שהוקמה הייתה **ראשון לציון**, אחריה **ראש פינה**, **זיכרון יעקב**, **יסוד המעלה** ופ"ת. המושבות שהוקמו בתחילת העלייה הראשונה נקלעו לקשיים כלכליים ואחרים. את ההתמוטטות הכלכלית מנע הברון אדמונד דה רוטשילד לאחר שבני המושבות פנו אליו בבקשת סיוע. בשנים 1882 – 1900 לקח הברון תחת חסותו את מפעל ההתיישבות והחל לסייע כלכלית ומקצועית למושבות באמצעות פקידי הצרפתיים ומומחים לחקלאות. תרומתו להתפתחות הישוב היהודי בשנים אלה הייתה משמעותית ביותר במספר תחומים:
- הברון לקח תחת חסותו את **מפעל ההתיישבות** כולו: שוקמו מושבות קיימות, פותחו תשתיות ניקנו אדמות והוקמו מושבות חדשות.

בתחום הכלכלי - פותחו ענפי כלכלה שונים:

- פותח **ענף היין** בעקבות פיתוח זנים חדשים של גפן, ניטעו מטעי גפנים, הוקמו יקבים בראשלי"צ ובזיכרון יעקב, והוחל בפיתוח וייצור של יין תחת פיקוחם של אגרונומים וייננים.
- בטנטורה הוקמה **מזגה** - בית חרושת לייצור זכוכית ובו ייצרו בקבוקי יין.
- הוקם מפעל לייצור **משי** בראש פינה.
- הוקם מפעל לייצור **בשמים** בייסוד המעלה.

בכל המפעלים האלה היה הניהול של פקידי הברון, ההשקעה הכספית של הברון והמועסקים הם בעיקר יהודים.

הוקמו ופותחו מוסדות ציבוריים - מוסדות חינוך, מוסדות דת ומרפאות, בתוך המושבות.

שאלה מספר 4

הקמת מוסדות לתנועה הציונית – בקונגרס הציוני הראשון הוחלט על הקמת גוף בשם 'ההסתדרות הציונית', גוף שיאגד בתוכו את כל הארגונים הציונים הפעילים בקהילות היהודיות. מוסדות ההסתדרות הציונית: גופים מממנים וגופים מיישבים: קרן היסוד, אוצר התיישבות היהודים, בנק אנגלו-פלשתינה, הקרן הקיימת לישראל, המשרד הארצישראלי וחברת הכשרת הישוב.

פעילות מדינית במטרה להשיג זיכיון חוקי על ארץ ישראל. לאחר הקונגרס הציוני הראשון יצא הרצל כמנהיגה הנבחר של התנועה הלאומית- היהודית למפגשים דיפלומטיים עם ראשי מעצמות במטרה לקבל צ'רטר- זיכיון לעם היהודי בטריטוריה מוסכמת. הרצל ניהל מו"מ בעיקר עם נציגי השלטון הגרמני, התורכי והבריטי.

הפצת הרעיון הציוני. החייאת השפה העברית והתרבות היהודית – הלאומית בקרב הקהילות היהודיות. התנועה הציונית השקיעה מאמצים כדי לקרב את הקהילות היהודיות לרעיון הציוני. כך לדוגמא, נשלחו שליחים וחומר הסברתי לקהילות שונות בעולם כדי לקדם את הרעיון הציוני.

שאלה מספר 5

שלוש הקיסריות הוותיקות: אוסטרו-הונגריה, האימפריה העותמנית והקיסרות הרוסית התמוטטו. הקיסרות האוסטרו-הונגרית התפרקה ובמקומה קמו מספר מדינות לאום חדשות. האימפריה העותמנית התפרקה ומפת המזרח התיכון שונתה. באזור מצרים, א"י, סוריה, לבנון, עירק וירדן הוחלף השלטון התורכי בשלטון מנדטורי תחת חסותן של צרפת ובריטניה שהבטיח יתר אוטונומיה לעמים באזור.

הקיסרות הרוסית התמוטטה תוך כדי מלחמה, רוסיה עברה במהלך שנת 1917 שתי מהפכות ששמו קץ ל- 400 שנות שלטון צארי. המהפכה השנייה העלתה לשלטון את המפלגה הבולשביקית בהנהגתו של ולדימיר איליץ' לנין.

התפרקות האימפריות הביאה לשינויי גבולות וליצירת 9 מדינות חדשות באירופה על בסיס אתני: בצפון אירופה הוקמו: פינלנד, אסטוניה, לטביה וליטא.

במרכז ובדרום אירופה: פולין, צ'כוסלובקיה, הונגריה, אוסטריה ויוגוסלביה.

במדינות אירופה הוותיקות חלו שינויי גבולות: הגבול בין גרמניה לשכנותיה, צרפת ופולין, תוקן. כמו כן, חלו שינויים בגבולות שבין איטליה לאוסטריה, בין הונגריה לרומניה ובין יוון לתורכיה.

פרק שני – בניין הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בין שתי מלחמות העולם.

אפשרות א' - שאלות נושא

שאלה מספר 6 סעיף א'

ההתיישבות העירונית:

בני העלייה הרביעית הכניסו הון רב לארץ, אשר הביא להרחבת השקעות בבניית מפעלים חדשים, בקניית קרקעות ויישובן. ענף הבניין זכה לתנופה עצומה ובעקבותיו זכו ענפים רבים אחרים לפריחה כלכלית. ההתפתחות בענפי הבניין והתעשייה לוותה בתנופה מחודשת של קניית אדמות הן ע"י אנשים פרטיים והן ע"י מוסדות הישוב. בתקופה זו נרכשו אדמות עמק חפר ואדמות באזור חיפה ועכו. אדמות שניקנו באזור מפרץ חיפה נועדו לפתח אזור תעשייתי ליד העיר חיפה. רכישה זו הבהירה את השינוי שחל בתפיסת הקרן הקיימת, שרכשה אדמות חקלאיות, אך ניסתה גם לפתח אזורי תעשייה. האדמות שנרכשו סביב העיר חיפה הרחיבו את העיר ונבנו בהן שכונות חדשות. כך גם בירושלים ניקנו אדמות והורחבה ההתיישבות העירונית.

תל – אביב זכתה בשנים אלה לפריחה ממשית. אוכלוסייתה גדלה פי שניים ומנתה כ – 50,000 איש. ברחבי תל – אביב הוקמו רחובות חדשים ומודרניים, נפתחו חנויות ובתי קפה והעיר הפכה למרכז בילוי, מסחר ותרבות.

בשנים אלה נוסדו תיאטראות כמו: תיאטרון "האוחל" ו"הבימה", נוסדה האופרה הישראלית ו"התזמורת הסימפונית", הוקם קולנוע "עדן" שבעקבותיו הוקמו בתי קולנוע נוספים. בשנים אלה זכתה השירה והספרות העברית לפריחה עם עלייתם של ח.ג. ביאליק ושאלו טשרניחובסקי. התפתחות הספרות והשירה העברית הביאו להתפתחות נוספת בשפה העברית. כמו כן, חל שינוי משמעותי בהתפתחות מוסדות החינוך, מערכת החינוך התפצלה בין החינוך הדתי ובין זרם חילוני שהיה קשור לתנועת הפועלים. מוסדות ההשכלה הגבוהה: הטכניון והאוניברסיטה העברית התפתחו אף הם והשלימו את מערך החינוך היהודי בא"י.

התפתחות חקלאית – התיישבותית:

בתקופת העלייה הרביעית המשיכו להגיע לארץ חלוצים, שמטרתם התיישבות חקלאית. חלקם קנו אדמות בהון פרטי וחלקם התיישבו על אדמות שניקנו ע"י מוסדות הישוב. בשני תחומים אלה: ההתיישבות הפרטית וההתיישבות החלוצית – לאומית, הייתה התפתחות משמעותית. האדמות שניקנו ע"י הקרן הקיימת היו בעמק יזרעאל, בעמק חפר, בעמק הירדן ובשרון. המטרה הייתה ליישב את השפלה וליצור רצף טריטוריאלי יהודי באזור השפלה והחוף. רוב הישובים הוקמו במתכונת שהייתה נהוגה בעלייה השנייה והשלישית: קיבוצים, קבוצות ומושבים. מבין העולים בעלייה רביעית היו שהעדיפו להשקיע את כספם בקניית אדמות פרטיות. אדמות פרטיות ניקנו במחירים נמוכים באזור ת"א ובאזור השרון. ניתן היה להתיישב על חלקות קרקע גדולות ולעסוק בגידול פרי הדר לפרנסה. ענף פרי הדר הפך בהדרגה לאחד מענפי הייצוא החשובים של הישוב היהודי. חלק מהמתישבים לא רצו להיות חקלאים והניחו כי ניתן להתפרנס מגידול פרי הדר בהשקעה מצומצמת יחסית תוך התבססות על עבודה ערבית ויהודית זולה. חלק מיישובים אלה הפכו במשך השנים לערים כמו: הרצליה, רעננה, פרדס חנה ועוד.

שאלה מספר 6 סעיף ב'

הקשיים של המוסדות הלאומיים:

א. הישוב היהודי בא"י סבל מפיצול מפלגתי ופוליטי שהחליש אותו – מפלגות וארגונים שונים ייצגו את הקבוצות השונות של התושבים. בבחירות הראשונות התמודדו 20 מפלגות שונות על קולו של הבוחר. בנוסף, ההשתייכות לכנסת ישראל הייתה רשות ולא חובה. כך יכול היה כל יהודי להצטרף או לפרוש על פי רצונו והשקפותיו. עובדה זו ערערה את כוחה של כנסת ישראל. כך לדוגמה, אחד מהנושאים שהיו שנויים במחלוקת היה זכות הבחירה לנשים. החרדים דרשו לא לאפשר הצבעת נשים ולמרות שהוחלט להגיע עמם לפשרה ביחס לבחירות בקלפיות נפרדות באזורים חרדיים, הם החליטו לפרוש מכנסת ישראל מאחר ודעתם לא התקבלה.

ב. הבריטים לא הכירו בכנסת ישראל ובקימו של הוועד הלאומי – רק ב-1927 לאחר מו"מ ממושך הכירה בריטניה בכנסת ישראל. המוסדות הדתיים – הרבנות הראשית ושלוחותיה – הוכרו כחלק מכנסת ישראל ולכל אדם שרצה להיות חלק מכנסת ישראל ניתנה אפשרות להצטרף. ההכרה הבריטית ניתנה באיצטלה דתית ולא לאומית. הבריטים, אם כן, הכירו בכנסת ישראל כעדה דתית ולא כמוסד לאומי חילוני. הבריטים לא הכירו בקיומו של הוועד הלאומי – הם הכירו אך ורק בהסתדרות הציונית ובסוכנות היהודית, על פי הנאמר בכתב המנדט, אך לא הכירו בוועד הלאומי כגוף מייצג של הישוב היהודי בא"י. רק לאחר שכנועים רבים הסכימו הבריטים בשנות ה-30 להתייחס לגוף זה כגוף המייצג את הישוב היהודי, את האוטונומיה היהודית בא"י. עד להכרה זו פעל הוועד הלאומי באופן מצומצם ביותר.

תחום פעילות של אחד המוסדות:

'אסיפת הנבחרים' הייתה המוסד העליון של הישוב. היא נבחרה אחת לארבע שנים והייתה נציגת הישוב. אסיפת הנבחרים בחרה מתוכה את הוועד הלאומי, שהוכר ע"י הבריטים כגוף רשמי המטפל בכל ענייני הפנים של הישוב היהודי. תפקידה של 'אסיפת הנבחרים' היו: הטלת מיסים, סיוע לנזקקים וטיפול בענייני חינוך ודת.

שאלה מספר 7 סעיף א'

ז'בוטינסקי התנגד בתוקף לתפיסה הסוציאליסטית והיה בעל השקפת עולם ליברלית. לטענתו, פגע הסוציאליזם בשאיפות הלאומיות של העם היהודי. הלאום חשוב יותר מכל תפיסה מעמדית. התנועה הרוויזיוניסטית ראתה עצמה כמייצגת הבורגנות והקפיטליזם, וכמי ששואפת להקים בא"י חברה ציונית המתבססת על הון פרטי ויזמה חופשית ועל עידוד המסחר והתעשייה, העוזרים לפיתוחה של הארץ. לדבריו, יש לאסור על קיומן של שביתות הפוגעות בבניין הבית הלאומי ולקיים בורות במידה וקיימות מחלוקות. כל המאמצים צריכים להיות מכוונים לבניית הבית הלאומי ללא כל העדפה מעמדית. ההתיישבות הפרטית חשובה יותר מההתיישבות הקולקטיבית, שאפיינה את העליות השנייה והשלישית. ז'בוטינסקי הציב למעשה תפיסת עולם קפיטליסטית כנגד תפיסת העולם הסוציאליסטית שהייתה מקובלת עד אז.

בקטע שהוצג בשאלה, מציין הכותב כי על ההנהלה הציונית להשקיע את כספיה גם בתמיכה ביזמה פרטית ובכך לסייע בהקמתן של נקודות ישוב רבות ברחבי הארץ. לתפיסתו, יש להקצות כספים גם לאלה שיש להם כסף, אם הם "כוח עבודה", ולא רק לאלה שאין להם מאומה...

שאלה מספר 7 סעיף ב'

דמות החברה הרצויה על פי גישת מחנה הפועלים: חברה סוציאליסטית, שיתופית ושוויונית. חברה יצרנית המתבססת על הפועל העברי.

לפועל העברי שתי מטרות עיקריות:

- א. שליחות מעמדית: יצירת מעמד פועלים חזק שיבנה את הבית הלאומי.
- ב. שליחות לאומית: מעמד הפועלים ינהיג את העם לקראת מהפכה וגאולה.

ההון יהיה בידי המוסדות הלאומיים שישקיעו בפיתוח הארץ וישובה.

אפשרות א' - שאלות גישור, שנות ה - 30:

שאלה מספר 8

ההישגים בתחום הכלכלה: בשנים אלה חלה התפתחות בערים הגדולות: חיפה, ירושלים ות"א. לישוב העירוני הצטרפו עולים בעלי הון וידע טכנולוגי: מהנדסים, מדענים, רופאים, מורים אקדמאים, עו"ד ועוד. צמיחתו של הישוב העירוני גרמה לפיתוח מהיר בתשתיות, בענף הבניין ובתעשייה. מפעלים קטנים הורחבו והחלו להתפתח מפעלי ענק: "נשר", "שמך", "מפעלי ים המלח", "חברת החשמל", "המשביר המרכזי" ועוד. נפתח נמל תל-אביב ונוסדו חברות כמו: קואופרטיב "אגד", חברת "מקורות", "עלית", "שטראוס" וכן, נוסדה רשת מלונות "דן". סה"כ נוסדו כ - 600 מפעלים חדשים בתקופת העלייה ה- 5.

ההישגים בתחום התרבות: בישוב העירוני החלו להתפתח מפעלי תרבות בעידודם ויזמתם של העולים מגרמניה. לדוגמא: נוסדה התזמורת הפילהרמונית הישראלית, תיאטרון ומופעי קונצרטים והחלו לפעול בתי קפה ומסעדות. כל אלה תרמו רבות לפיתוח המעמד הבורגני בארץ.

שאלה מספר 9

הסיבות לפרוץ המרד הערבי:

א. הקצנה בתנועה הלאומית ערבית - החל מ- 1929 הקצינה התנועה הערבית את יחסה כלפי הישוב היהודי. מגמה זו בלטה בהשפעתו של המופתי חאג' אמין אל חוסייני שהצליח לשכנע את הציבור הערבי כי הציונות מהווה סכנה ללאומיות הערבית בא"י ולאיסלאם. לצד המופתי פעלה תנועת ה"איסתיקלאל" (עצמאות), תנועה מודרנית של צעירים עירוניים ומשכילים, שהתארגנו למאבק נגד הצהרת בלפור, בדרישה לבטל את המנדט הבריטי ולהקים ממשלה לאומית ערבית בא"י. החלו להתארגן כנופיות ערביות שמטרתן ביצוע פיגועי טרור. בין הכנופיות ניתן להזכיר את כנופייתו של השייח' עז-א-דין אל קסאם, שהטיף למאמיניו את החובה בקיום מדוקדק של מצוות הדת.

- ב. הערבים שחששו לאבד את הרוב הערבי בארץ דרשו את הפסקת העלייה היהודית ואיסור מכירת קרקעות ליהודים כשלב נוסף בדרך לכינון מדינה ערבית.
- ג. עליית הנאציזם והפשיזם באירופה החלישו את בריטניה וצרפת בזירה הבינלאומית. איטליה וגרמניה ניצלו את רגשות המרירות והאיבה של הערבים כלפי בריטניה והידקו את הקשרים עם. בשידורי תעמולה תמכו בדרישותיהם של הערבים ומוסוליני אף תמך בערביי א"י כלכלית. בריטניה שאפה להבטיח את מעמדה במזה"ת ובזירה הבינלאומית וחששה מאוד מפני התקרבות ערבית-גרמנית. לאור חשש זה החלה בריטניה לנקוט בקו פייסני פרו-ערבי. בריטניה הסכימה להעניק עצמאות לעיראק ולהרחיב את עצמאות מצרים. בצעדים דומים נקטה צרפת כלפי סוריה. בקרב ההנהגה הערבית בא"י התעורר חשש כי דווקא הערבים בא"י לא יזכו לעצמאות והמתח ברחוב הערבי גבר!

שאלה מספר 10

לאחר מאורעות תרפ"ט מאבד הישוב היהודי את האמון בבריטים וביכולתם להעניק ביטחון לישוב. ארגון "ההגנה" מתארגן באופן שונה : ב- 1931 הוקמה המפקדה הארצית של הארגון, הארץ חולקה לאזורים ומונו מפקדים לכל אזור ואזור. ההגנה התרכזה בהתבצרות בתוך הישוב והגנה עליו מבפנים. כשגברו ההתקפות הוקמו חוליות מיוחדות שתפקידן ליזום פעולות גם מחוץ לישובים. פעילות זו הייתה בלתי לגאלית וחלק ממדיניות "היציאה מן הגדר". במסגרתה הוקמו חוליות שנקראו "הנודדת", יחידות החי"ש (חילות שדה) ופלוגות השדה. ארגון ה"הגנה" נקט גם בפעולות לגאליות תוך שיתוף פעולה עם הבריטים. חברי ה"הגנה" שהתגייסו לפעילות זו השתלבו במספר מסגרות: וביניהן הנוטרים.

שאלה מספר 11

ההבדל העיקרי בין המלצות ועדת פיל לבין הספר הלבן השלישי הוא : ועדת פיל המליצה לחלק את ארץ ישראל לשתי מדינות : יהודית וערבית ולקבוע אזור בשליטה בריטית. האזור יכלול את המקומות הקדושים כדי למנוע סכסוכים על רקע דתי וכן, ערי נמל חיוניות לבריטים. יהודים יוכלו לעלות למדינה היהודית ולהתיישב בה ללא כל הגבלה. הספר הלבן, לעומת זאת, קבע כי ארץ ישראל המערבית תהפוך בתוך 10 שנים למדינה דו-לאומית שתושביה היהודים לא יהוו בשום אופן יותר מ 30%, העלייה היהודית תצומצם ב- 5 השנים הבאות ולא תעלה על 15,000 יהודים לשנה ועוד 25,000 יהודים כמחווה מיוחדת. בחמש השנים שלאחר מכן תהיה העלייה היהודית אך ורק בכפוף להסכמה ערבית. עוד נקבע, שתוגבל רכישת הקרקעות ע"י יהודים בא"י, ועד שיקבע חוק מפורש מטעם השלטון המנדטורי תיאסר רכישת קרקעות ע"י יהודים לחלוטין.

אפשרות ב' - שאלות מבוא:

שאלה מספר 12

התחייבויות הקשורות להקמת הבית הלאומי היהודי בא"י -

טופס המנדט הכיר בהצהרת בלפור כבסיס למנדט. סעיפי המנדט הדגישו את הקשר ההיסטורי בין העם היהודי לבין א"י וקבעו את מחויבותה של ממשלת בריטניה לפיתוח כלכלי, מדיני ומנהלי של הבית הלאומי היהודי.

- א. בפעילות זו תיעזר ממשלת המנדט ב"סוכנות היהודית" ותשתף עימה פעולה בנושאים הנוגעים להקמת הבית הלאומי. לצורך כך הוכרה ההסתדרות הציונית כ"סוכנות יהודית".
- ב. ממשלת המנדט התחייבה לעודד עלייה ולעודד התיישבות ללא פגיעה באזרחי הארץ.
- ג. ממשלת המנדט התחייבה לשמור על השפה העברית כשפה רשמית לצד השפות הערבית והאנגלית.

שאלה מספר 13

בתקופת העלייה השנייה הוקמו בקרב הישוב היהודי בא"י שתי מפלגות פועלים: 'הפועל הצעיר' ו'פועלי ציון'. חלק מהפועלים היו מאוגדים במפלגות אלה, אך רבים מבין המתיישבים לא היו מאוגדים במפלגה כלשהי. המתיישבים היו עסוקים בבעיות קיומיות יומיומיות ולא התעניינו במאבקים המפלגתיים והאידיאולוגיים בין המפלגות.

בקרב רבים התעורר הצורך להקים ארגון מקצועי של פועלים שאינו מפלגתי. מבין היוזמים והתומכים להקים ארגון כולל של פועלים היה יוסף טרומפלדור אשר פרסם כרוז לפועלי א"י, חודשים ספורים לפני מותו. בכרוז קרא לאיחוד השורות, נטישת הפילוג המפלגתי ועבודה משותפת למען ציבור הפועלים בא"י.

ואכן, בעקבות קריאתו התכנסה בחנוכה 1920 ועידת היסוד של 'ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בא"י'. בוועידה זו נקבעה חוקת ההסתדרות ונקבעו תחומי פעילותה. המפלגות העבירו לטיפול של ההסתדרות את כל הנושאים הקשורים בפועל. בכך בוטלה הכפילות שהייתה בישוב היהודי קודם לכן וההסתדרות הפכה לגוף מרכזי שדאג לרווחת הפועל.

מטרתה: לאחד את כל הפועלים והעובדים בארץ לפעולה משותפת בנושאים התיישבותיים, כלכליים ותרבותיים.

תחומי פעילותה:

- א. ההסתדרות תקים מפעלים כלכליים שיספקו מקומות עבודה.
- ב. ההסתדרות תפעל לשיפור תנאי העבודה ותספק שירותי רווחה.
- ג. ההסתדרות תטפח חינוך לעבודה ע"י מתן השתלמויות מקצועיות. וכן, תפעל להרחבת ההשכלה והתרבות הכללית. ההסתדרות תפעל לטיפול השפה העברית בקרב הפועלים.
- ד. ההסתדרות תפעל לקליטת עלייה ושיבוצם של העולים במקומות עבודה.
- ה. ההסתדרות תפעל לפיתוח משקים חקלאיים.
- ו. ההסתדרות לוקחת תחת חסותה את ארגון השמירה וההגנה.

1 - 800 - 20 - 40 - 60
WWW.GEVA.CO.IL

שאלה מספר 14

הגורמים לפרוץ מאורעות תרפ"ט:

- (1) הנציב הבריטי ג'ון צ'נסלור החליף את הלורד פלומר ב- 1929. צ'נסלור היה פרו-ערבי במדיניותו ובגישתו ונתן הצדקה להתארגנויות אנטי-יהודיות.
  - (2) הסתה על רקע דתי - המופתי, חאגי' אמין אל חוסייני, התסיס את המוני הערבים וטען כי מטרת הציונות היא להרוס את קודשי האסלאם על הר הבית ולבנות מחדש את בית המקדש. המופתי הצליח בתעמולה זו ללכד את האוכלוסייה הערבית-מוסלמית סביבו וללכדה סביב משפחת חוסייני. הטיעון הדתי פגע ברגשות הרחוב הערבי כולו: פשוטי העם ועשירים, עירוניים וכפריים, משכילים ובורים. כולם גויסו לתמיכה במאבקה של העדה המוסלמית והגנה על קודשיה. הטיעון הדתי השפיע לא רק על הערבים בארץ, אלא גם על העולם המוסלמי כולו המחויב להגן על קודשי האסלאם מפני כוונותיהם של היהודים.
  - (3) "סכסוך הכותל" - המאורעות פרצו סביב שאלת התפילה בכותל המערבי. על פי החוק התורכי, אין לשים ברחבת הכותל מחיצות בין גברים ונשים, ספסלים וכסאות. היהודים נהגו להביא לתפילותיהם ספסלים ומחיצות ונתקלו בהתנגדות מצד הערבים, שדרשו מהבריטים לפעול על פי החוק התורכי. בקרב שני הצדדים הוקמו ארגונים כדי להגן על זכויותיהן של העדות בהר הבית. קבוצה של יהודים בהנהגת ז'בוטינסקי הקימה את "הועד למען הכותל" וקבוצת ערבים בראשות המופתי הקימה את "האגודה להגנה על קדשי האסלאם". המתח בין הקבוצות גבר. בתשעה באב תרפ"ט ערכו צעירים יהודיים מתנועת הצעירים של בית"ר הפגנה ליד הכותל למען שמירה על זכויות התפילה של היהודים. למחרת התקיימה הפגנת נגד של צעירים ערבים ובמהלכה נהרג נער יהודי. המתח בין הצדדים גבר ועורר הפגנות ומחאות נוספות.
- תגובת הבריטים: הקמת ועדת חקירה בראשותו של השופט שאו. ועדת שאו הזמינה נציגים בריטיים, ערבים ויהודים להעיד בפניה.
- הועדה התייחסה לגורמי המאורעות וקבעה: בין שתי העדות, היהודית והערבית, קיים פער גדול, לכן, למרות ניסיונות הבריטים להתייחס לשתי העדות באובייקטיביות לא ניתן היה להשיג שקט ובטחון. הערבים החלו במאורעות ובמהומות משתי סיבות עיקריות: ראשית, הערבים חוששים מפני עלייה יהודית, המאיימת על עתידם. ושנית, לערבים אין עדיין מידה מסוימת של שלטון עצמי ומוסדות שלטון נבחרים המייצגים אותם. לעומת זאת, ליהודים יש גוף שלטוני המייצג אותם והוא: הסוכנות היהודית.

מסקנות הועדה היו:

- א. יש להגביל את העלייה היהודית ליכולת הקליטה הכלכלית של הארץ תוך התייחסות למצב המשק הערבי. יש למנוע כל פגיעה בפרנסתם ובאדמתם של האיכרים הערבים.
- ב. על ממשלת המנדט להתחשב ברגשות התסכול הערביים, שלא זכו עדיין במידה מסוימת של שלטון עצמי.

שאלה מספר 15

גורמים שסייעו בהתפתחות הישוב היהודי בשנות ה – 20:

- א. בתקופה זו נשמרה רגיעה ביטחונית.
- ב. גלי עלייה הגיעו לארץ - הרברט סמואל איפשר המשך עלייה יהודית לא"י ונתן 16,500 רשיונות עלייה בשנה.
- ג. צעדים של הנציבים סמואל ופלומר: הכירו במוסדות הישוב היהודי, נתנו זכויות עלייה ליהודים, יזמו עבודות ציבוריות כדי ליצור מקורות פרנסה, הגדילו את השתתפות הממשלה בתקציב החינוך העברי.
- ד. סמואל תמך בפתיחת אוניברסיטה עברית והכיר בשפה העברית כשפה רשמית לצד השפות הערבית והאנגלית.
- ה. שני הנציבים עזרו לישוב בזמן המשבר הכלכלי בתקופת העלייה הרביעית באמצעות הלוואות והעסקת עובדים בעבודות יזומות.

גורמים שעיקבו את התפתחות הישוב היהודי בא"י בשנות ה – 20:

- א. מאבק התושבים הערבים בא"י נגד הציונות: מאורעות תרפ"א ותרפ"ט, הקמת היועד הערבי העליון, התחזקות ההנהגה הלאומית הערבית בראשות המופתי חאגי' אמין אל חוסייני.
- ב. בריטניה נסוגה מהתחייבותיה בהדרגה: סמואל מפסיק זמנית עלייה של יהודים לא"י בעקבות מאורעות תרפ"א, ממנה את חאגי' אמין אל חוסייני למופתי של ירושלים, הספר הלבן של צירצ"ל מגביל את העלייה היהודית בהתאם ליכולת הקליטה הכלכלית של הארץ. בתקופת סמואל ופלומר מוענקות אדמות לערבים. הספר הלבן של פאספילד מקצין עוד יותר את ההגבלות על הישוב היהודי.

אפשרות ב' - שאלות נושא:

שאלה מספר 16, סעיף א'

לדעת ז'בוטינסקי, הערבים בא"י ובמזרח התיכון לעולם לא יסכימו עם התיישבות יהודית בא"י. הערבים בא"י הם "אומה חיה" ואינם אספסוף. הם רואים ביהודים מתיישבים זרים ומעולם לא קרה, שילידים ישלימו עם התיישבות של עם אחר, באדמה הנחשבת בעיניו לאדמתו. הערבים לעולם לא יגיעו להסכם שלום מרצון עם התנועה הציונית. ההתנגדות הערבית לציונות, טען ז'בוטינסקי, תחלש רק כאשר הערבים יבינו כי הם עומדים בפני 'קיר ברזל' - כוח צבאי יהודי חמוש המוכר ע"י הבריטים. כוח בעל עצמה צבאית המסוגל להלחם על זכויות העם היהודי בארצו. מכאן, החשיבות הרבה שיחס ז'בוטינסקי לגדודים העבריים, בהם ראה כוח צבאי יהודי שיאבק על קיומו של הבית הלאומי היהודי בא"י.

רק בעתיד, טען ז'בוטינסקי, כאשר תאבד לערבים התקווה להיפטר מהיהודים, תגיע התגובה המתונה מצדם ויחלו מנהיגים שקולים במו"מ, שיהיה מבוסס על ויתורים הדדיים ועל שמירת הזכויות של התושבים.

כותב הקטע, מציין כי מאחר ואין כל סיכוי שהערבים יסכימו להפיכת פלשתינה לארץ שבה רוב ערבי, אין כל ברירה אחרת אלא להתחזק, וכך לא נהייה נתונים ללחצם של הערבים.

שאלה מספר 16, סעיף ב'

יחסה של תנועת הפועלים כלפי ערביי א"י - בשנות ה-30 לאחר מאורעות תרפ"ט בן גוריון טען כי שורש הבעיה אינו בין הערבים ליהודים אינו מעמדי אלא לאומי. לכל עם יש שאיפות לאומיות ולכן קיימת סכנה להתפתחותן של עימות צבאי בין הערבים והיהודים בא"י. בן גוריון ראה בפלסטינים חלק מהאומה הערבית, ולא אומה בפני עצמה, והציע פתרון על פיו א"י תהיה מדינתו של העם היהודי באשר הוא ומדינתם של הערבים היושבים בה.

תוכניתו כללה מספר שלבים: ראשית, יוקם בא"י ממשל חוקתי ובו ייהנו הערבים והיהודים מזכויות שוות ומלאות מבלי שעם אחד ישלוט על האחר. בשלב הביניים, ימשיך המנדט הבריטי ולנציב העליון תהיינה סמכויות מלאות בכל הקשור לענייני א"י. רק כאשר יהיה שוויון מספרי בין יהודים לערבים, יסתיים המנדט הבריטי ותקום מדינה ארצישראלית עצמאית שתכלול שני קנטונים לאומיים, לכל

אחד מהם תינתן אוטונומיה מסוימת. הקנטונים יהיו חלק מהפדרציה הארצישראלית. הפדרציה תנוהל ע"י שני בתים: בית עליון ובון נציגות שווה לשני העמים ובית תחתון שיבטא את היחס המספרי שבין העמים.

שאלה 17, סעיף א'

המאורעות פרצו באפריל 1936 (תרצ"ו) עם רצח שני יהודים בטול כרם. כעבור ימים ספורים התרחבו המאורעות לאזור ת"א – יפו. המון ערבי התנפל על יהודים ברחובות יפו והמוני יהודים ברחו לת"א. כעבור מספר ימים הוקם "הועד הערבי העליון" בראשות חאג' אמין אל חוסייני במטרה לאלץ את בריטניה להיענות לתביעות הערביות. הועד החליט על "שביתה כללית" ודרש:

1. הפסקה מיידית של העלייה היהודית לא"י.
2. הפסקה מיידית של מכירת קרקעות ליהודים.
3. הקמת ממשלה לאומית ערבית.
4. הקמת "מועצה מחוקקת" ייצוגית בעלת רוב ערבי.

במהלך השביתה הקים "הועד הערבי העליון" שתי ועדות:

ועדות העזר: סייעו לנזקקים כלכלית.

ועדות הנוער: פיקחו על צינת האוכלוסייה להוראות "הועד הערבי העליון", ריכזו לשורותיהן קיצוניים, שפעלו נגד יהודים.

כך, שותק כל המשק. פועלים ערבים הוזהרו לא לצאת לעבודה אצל יהודים. נמל יפו הושבת ועל הפלאחים הערבים נאסר למכור תוצרת ליהודים.

ברחבי הארץ החלו פעולות טרור נגד יהודים ונגד מוסדות השלטון הבריטי. פעולות אלה כללו: פגיעה בשכונות יהודיות בערים המערבות, ירי על אוטובוסים, רכבות, פעולות רצח, שרפת שדות ופגיעה ברכוש.

הערבים זכו לתמיכה כלכלית וצבאית מצד מדינות ערב השכנות. בארצות ערב הוקמו "ועדים להגנת פלסטין" שקראו לבריטניה לבחור בין הידוק יחסיה עם הערבים או עם הציונים... הערבים סירבו לנהל כל מו"מ עם הישוב היהודי ועם התנועה הציונית.

שאלה מספר 17, סעיף ב'

הדרכים שנקטו הבריטים לדיכוי המרד הערבי:

- א. הבריטים איבדו את סבלנותם והחלו להגיב ביד קשה נגד הציבור הערבי. הצבא הבריטי תגבר את כוחותיו בארץ ונקט בפעולות ענישה ובמדיניות של "ענישה קולקטיבית" נגד הפורעים: מנהיגי המרד נעצרו וחלקם אף הוגלו מהארץ, "הועד הערבי העליון" הוכרז כבלתי חוקי ופוזר, המופתי חאג' אמין אל חוסייני הודח מכל תפקידיו. המופתי הצליח לברוח מהארץ ונדד בין הארצות הערביות תוך המשך ניהול המרד מרחוק. כמאה ערבים הוצאו להורג ומאות מהפורעים נאסרו. מדיניות היד החזקה של הבריטים בשלב זה זרזה את דעיכתו של המרד.
- ב. הבריטים שיתפו פעולה עם כוחות ההגנה כדי לדכא את המרד, וזאת, במסגרת הנוטרים ומשטרת הישובים העבריים וכן, פלוגות הלילה של וינגייט.

המסקנות וההמלצות של "ועדת פיל":

לאחר סקירה היסטורית והעלאת טענות שני הצדדים הגיעה הועדה למסקנות הבאות: הסכסוך בין יהודים לערבים אינו ניתן לגישור. המנדט הבריטי בתנאים אלה אינו בר ביצוע. לכן, יש לחלק את הארץ בין שני העמים. יש להקים מדינה ערבית שתכלול את עבר הירדן המזרחי וחלקים מעבר הירדן המערבי. המדינה הערבית תכלול את: הרי יהודה ושומרון, הנגב והשפלה הדרומית. מאחר וחלק משטחים אלה אינם ראויים לעיבוד חקלאי, ישלמו היהודים לערבים פיצוי כספי מידי שנה. המדינה היהודית תכלול את הגליל, עמק יזרעאל, עמק בית שאן ואת אזור החוף מראש הנקרה בצפון ועד באר טוביה בדרום. שטח המדינה היהודית לא יעלה על 17%.

אזור בשליטה בריטית יכלול את המקומות הקדושים כדי למנוע סכסוכים על רקע דתי, וכן ערי נמל חיוניות לבריטים. האזורים שיהיו בשטח שיפוט בריטי יהיו: ירושלים, בית לחם וסביבותיה, עכו, טבריה וחيفا. בשתי המדינות יהיו לבריטים סמכויות פיקוח וביקורת. הועדה תמכה ברעיון חילופי האוכלוסין בין שתי המדינות: היהודית והערבית.

פרק שלישי – ארצות האסלאם והיהודים בהן בין שתי מלחמות העולם

שאלה מספר 18, סעיף א'

תמורות בתחום החינוך והתרבות :

- א. **הקמת בתי הספר של חברת כ"ח** - חברת כ"ח הוקמה בשנת 1860 ביוזמת יהודי צרפת, מתוך שאיפה להפיץ את תרבות צרפת ולהאיץ את השתלבותם של היהודים בחברה המודרנית על ידי מתן חינוך וסעד. החברה הקימה רשת ענפה של ביי"ס ומוסדות חינוך יהודיים בארצות האיסלאם, בהם התקיימה פעילות חינוכית ענפה בשפה הצרפתית, מתוך מטרה ברורה להחדיר ולהפיץ את התרבות הצרפתית ואת ערכיה. כמו כן, קיימה החברה פעילות רחבה בתחום המשפטי-מדיני להבטחת זכויות היהודים במדינות השונות. בית הספר הראשון של "אליאנס" הוקם ב-1862 בעיר תטוואן שבמרוקו. בתי הספר של "אליאנס" תרמו ליצירת **שכבה משכילה יהודית**, ולהשתלבותם של היהודים בארצות המזרח התיכון בחברת הרוב הסובבת, אלא שבניגוד למדינות אירופה הדמוקרטית, בהן השתלבו היהודים כאזרחים שווים-זכויות, הושארו היהודים במדינות הקולוניאליות כקבוצה אתנית-לאומית נפרדת וחברת כ"ח נאלצה להתמודד עם עובדה זו. רשת "אליאנס" חוללה תמורות מרחיקות לכת בתחום החינוך: מגוון אפשרויות הלימוד, תכני הלימוד, איכות המורים, אמצעי הלימוד ותנאי הלימוד.
- ב. מלבד התמורות שחוללה רשת אליאנס היו מספר **תמורות נוספות בתחום החינוך**: הוקמו **בתי ספר חדשים מודרניים** בפיקוח הקהילה, חל גידול במספר התלמידים היהודים שלמדו **בבתי ספר נוכריים** או **במיסיון הממשלתי**.

שאלה מספר 18, סעיף ב'

דוגמה לתמורות בתחום החינוך ניתן למצוא בתוניסיה. ליהודי תוניסיה ניתנה האפשרות ללמוד בכל מוסדות החינוך הציבוריים. בכך זכה החינוך המערבי לדחיפה עצומה, להתפשטותו בקרב יהודי תוניסיה. רק מיעוט קטן מהתלמידים פנה לבתי ספר יהודיים. ערב מלחמת העולם השנייה למדו כחמישית בלבד מכלל התלמידים היהודים במוסדות כ"ח או בחדרים. בסוף התקופה הקולוניאלית היה אחוז יודעי קרוא וכתוב בקרב היהודים, בגיל בית ספר, כ-90 אחוזים, ואילו בקרב המוסלמים רק 13 אחוזים ידעו קרוא וכתוב. דוגמה להשפעה המערבית על יהודי תוניסיה ולניסיונותיהם להתמודד עם המעבר לחברה קולוניאלית-מערבית היא סיפורו של **הרב גוויטע**, בספרו של ירון צור "סיפור תרבות". מסיפורו אפשר ללמוד על הפיצול שחל בקרב הקהילה היהודית ועל ראשיתו של השבר התרבותי בקרב יהודי תוניסיה.

בתי הספר של כ"ח ביקשו להנהיג לימודים מודרניים, כמו חשבון, גיאוגרפיה והיסטוריה. בכ"ח האמינו כי ההשכלה המודרנית דרושה ליהודים כדי להתקדם ולהתפרנס. משנודע לרב גוויטע על הקמת בית הספר, הוא יצא לעיר הגדולה כדי להכירו מקרוב, להיפגש עם מנהלו, ולבקש את עזרתו בפתיחת בית ספר דומה בעירו. הרב גוויטע ניסה לשלב את האמונה היהודית עם השינויים המודרניים שחלו. הרב ראה כי הקהילה היהודית נחצתה בין מי ששלחו את ילדיהם למוסדות חינוך לא יהודיים לאלה ששמרו על התרבות היהודית – ערבית, ולכן בתי הספר של כ"ח נראו לו אמצעי מגשר בין שתי התפיסות. החינוך יהיה על פי התרבות והמסורת היהודית, ויעניק חינוך דתי תוך שילוב לימודי שפות אירופאיות ולימודים מודרניים.

הרב גוויטע לא שיער בנפשו כי הקמת בית ספר של כ"ח בקהילתו תביא לעימות עם המסורת ועם הדת שהייתה מקובלת עד כה, וייווצר פער בין בית הכנסת לבית הספר המודרני. הוא אף לא שיער בנפשו כי מטרותיה של חברת כ"ח לא היו רק להפיץ את החינוך המודרני אלא גם להשריש את תרבות צרפת ולהנחילה ככל האפשר בקרב כל יהדות צפון אפריקה, ולעורר בקרבה הזדהות עם צרפת. ברור שהשרשת התרבות הצרפתית בקרב היהודים, הובילה לנתק עם הסביבה המוסלמית. מטרות אלה היו מנוגדות לאלה של גוויטע, ששאף לשקם את הקשרים עם הקהילה היהודית ולחדש את פניה ברוח מודרנית יותר, ולא ברוח צרפתית זרה.

בית הספר של כ"ח שהוקם בקהילתו של הרב גוויטע אכן הביא לעימות בין הרב למנהל בית הספר. העימות חשף את הפער הגדול בין תפיסתו של המנהל הצעיר והמודרני לתפיסתו המסורתית של הרב בכל הנוגע לדרך חינוך הילדים ותכניה.

מתברר כי לא רק הרב גוויטע התנגד לשינויים המודרניים של כ"ח, רבים בקרב היוצרים היהודים – ערבים של תוניסיה (שכתבו בשפה הערבית-יהודית באותיות עבריות) הסתייגו מההתמערבות – המהירה ומנטישת המסורת היהודית, וניהלו מאבק בקהילות רבות לשמרה.

שאלה 19, סעיף א'.

בשנות השלושים חלו שינויים מהפכניים ביחסי היהודים עם חברת הרוב המוסלמי ועם המיעוט הקולוניאלי בארצות אגן הים התיכון. שנות ה-20 היו שנים של צמיחה ופריחה יחסית ליהודי ארצות האיסלאם, אך בשנות ה-30 מערכת היחסים השתנתה על רקע הסכסוך הערבי-יהודי וההשפעה הנאצית על ארצות האסלאם.

ארבעה גורמים השפיעו על יחסים אלו בשנות השלושים:

- א. עליית הנאציזם בגרמניה והתעמולה האנטי-יהודית שניהלו בארצות אגן הים התיכון.
- ב. האנטישמיות הצרפתית והאיטלקית בארצות שהיו בשלטון צרפת או איטליה.
- ג. השפעת הציונות וההקצנה שחלה בסכסוך היהודי-ערבי בשנות ה-30.
- ד. התגברות הדרישות הלאומיות של מדינות במזרח התיכון שטרם זכו לעצמאות.

שאלה מספר 19, סעיף ב'.

דוגמאות לשינויים שהזכרנו ניתן למצוא ב:

- א. **מאורעות קונסטנטיין (1934)** - באוגוסט 1934 התרחשה התפרצות אלימה וחסרת תקדים בעיר קונסטנטיין שבמזרחה של אלג'יריה, אשר במהלכה נהרגו מעל 30 יהודים. התפרצות אלימה זו הייתה בבחינת הפתעה לכל הגורמים באלג'יריה. התפרצות זו הושפעה מהאנטישמיות הצרפתית, שקיבלה עידוד ותמיכה בקרב החוגים הקולוניאליים, ומהאווירה שיצר הסכסוך היהודי-ערבי.
- ב. במרבית ארצות האיסלאם קמו וועדים להגנת פלסטין הערבית, שקיבלו את השראתם מהמופתי הירושלמי וניהלו פעולה נגד היהודים, שהתבטאה בפרסום מאמרי הסתה אנטי-ציוניים או אנטי-יהודיים בעיתונות המקומית, בארגון חרם על סחורות יהודיות, במניעת קיום עצרות ציוניות פומביות, באיסוף כספים למען ערביי פלסטין, בארגון ימי צום או תפילות מיוחדות ובהשתתפות בכינוסים כלל ערביים, שנועדו לגבש עמדה ולנקוט צעדים נגד התנועה הציונית בכלל, ונגד היישוב היהודי בארץ ישראל בפרט.